

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันโลกเรามีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเมืองการปกครองและการศึกษา ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า การจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในทุกด้าน การจัดการศึกษาของไทยมีการเปลี่ยนแปลงและมีพัฒนาการตามสถานการณ์นโยบายปฏิรูปการศึกษามาโดยลำดับ โครงสร้างหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการได้รับการปรับเปลี่ยนให้มีการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ตลอดจนการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาไทย โดยมุ่งผลในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้ประชากรได้รับการพัฒนาสู่ความเป็นสากล (นิรุทธ์ นันทมาศวังนรา, 2560: 1) ทั้งนี้ เพราะการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน กระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาได้มีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่จะเกิดขึ้นในตลอดระยะเวลา 5 ปี เพื่อมุ่งการบรรลุความสำเร็จต่อเด็กและเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และประชาชน มีเป้าหมายด้านที่สำคัญคือ 1) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) 2) ด้านความเท่าเทียม (Equality) 3) ด้านคุณภาพ (Quality) 4) ด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และ 5) ด้านการตอบโต้ภัยและการเปลี่ยนแปลง (Relevancy) ที่สำคัญในเป้าหมายด้านคุณภาพนั้น นอกจากจะให้เห็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นแล้ว ในด้านมิติความมั่นคงยังจะให้เห็นระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและความเป็นพลเมืองของผู้เรียน การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ การจัดการระบบการศึกษาที่มีคุณภาพจะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของผู้เรียน ตลอดจนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม มีความสุขทั้งมิติกายใจสังคม และจิตวิญญาณ ความเป็นไทย และมีความสามารถเชิงการแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งให้นักเรียนมีความสามารถ 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการอ่านและเขียน (Literacy) การคำนวณ (Numeracy) และสามารถด้านเหตุผล (Reasoning Ability) จึงส่งผลต่อการพัฒนาครูที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความสามารถดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555: 5) ได้กำหนดแนวทางพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 สู่ความเป็นมืออาชีพโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Professional Development) พัฒนาครูในภาวการณ์สอนจริงที่โรงเรียน (On the Job Training) โดยวิธีการนิเทศแบบระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) การที่จะให้คุณภาพการศึกษาเป็นไปตามนโยบายดังกล่าวจะต้องอาศัยกระบวนการนิเทศการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552: 8) เนื่องจากกระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมให้คุณภาพการศึกษาสูงขึ้น เป็นกระบวนการชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อการจัดกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนด (วัชรวิภา เล่าเรียนดี, 2555: 2) หรืออาจกล่าวได้ว่าการนิเทศเป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ในวิชาชีพภายในโรงเรียน (Professional Learning Community) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ (Glickman, Gordon & Ross Gordon, 2007: 135) กระบวนการนิเทศการศึกษาช่วยปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการสอนของครูที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เจริญก้าวหน้า และหากนำกระบวนการนิเทศการศึกษามาใช้ในระดับโรงเรียน ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเป็นบุคลากรภายในโรงเรียนร่วมมือกันดำเนินการนิเทศเป็นลำดับ ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติได้กำหนดบุคลากรและผลลัพธ์ไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถติดตามและประเมินผลได้ เพื่อการปรับปรุงให้เหมาะสมก่อนที่จะดำเนินการในขั้นต่อไป นั่นหมายถึงว่า กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาได้เกิดขึ้นแล้ว

กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารการศึกษาในระดับสถานศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้น เพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานภายในโรงเรียนสามารถปฏิบัติงานในขอบเขตที่ตนรับผิดชอบประสบความสำเร็จ เป็นไปตามมาตรฐานและสอดคล้องกับระเบียบวิธีการดำเนินงานที่กำหนดไว้ การนิเทศภายในสถานศึกษาจึงเป็นยุทธวิธีที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรวิภา เล่าเรียนดี, 2555: 27-28) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกลิคแมน กอร์ดอน และรอส-กอร์ดอน (Glickman, Gordon & Ross Gordon, 2007: 138-145) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาว่า ทำให้การสอนของครูมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรงให้มีการปรับปรุงการสอนด้วยตัวครูอย่างสม่ำเสมอ (ชาญชัย อาจิณสมภาร, 2552: 25-26) จากความสำคัญดังกล่าว ได้มีการกำหนดการนิเทศภายในการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงาน

รับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยให้การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินด้วย โดยระบุไว้ในด้านผู้บริหาร มาตรฐานที่ 12 เกณฑ์พิจารณา ข้อที่ 12.2.5 สถานศึกษามีระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้บริหารบริหารสถานศึกษาได้ตระหนัก เห็นความสำคัญและนำไปปฏิบัติในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมและตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 14 ตัวบ่งชี้ที่ 14.6 ก็ระบุให้สถานศึกษามีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกัน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551: 13)

แม้แนวคิดในปัจจุบันจะให้ความสำคัญกับการนิเทศภายใน เพราะเห็นว่าการนิเทศภายในเป็นแนวทางการพัฒนาที่น่าจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เนื่องจากการพัฒนา หน่วยปฏิบัติการโดยบุคลากรภายในโรงเรียนเอง ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น และสภาพบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งมากที่สุด แต่กระนั้นก็ตามสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความพร้อมในการพัฒนาที่แตกต่างกัน บางแห่งอาจมีบุคลากรที่สามารถร่วมกันพัฒนาระบบและการดำเนินการนิเทศภายในด้วยตนเอง แต่ก็ยังมีสถานศึกษาทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กที่ขาดความพร้อม และความต้องการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการนิเทศภายในอย่างจริงจังและเป็นระบบ ศึกษานิเทศก์ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้การนิเทศ แต่ส่วนใหญ่เข้ามานิเทศเพื่อประเมินและติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ไม่ได้เข้าปฏิบัติงานในสถานศึกษาเพื่อนิเทศช่วยเหลือและพัฒนาครูตามภารกิจ การปฏิบัติการณ์นิเทศจึงไม่เกิดผลอย่างจริงจังในการพัฒนา ดังที่ เก็จกนก เอื้อวงศ์ (2555: 45) ที่มองว่าสภาพปัญหาของการนิเทศ ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะการนิเทศ ผู้บริหารไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศ ครูมีทัศนคติทางลบต่อการนิเทศ ขาดการเตรียมความพร้อม ไม่ได้ศึกษาความต้องการจำเป็น ไม่ดำเนินการตามแผน และขาดการประเมินผลและนำผลการนิเทศไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 24) ที่สรุปไว้ว่า การนิเทศภายในสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญ การดำเนินงานด้านการนิเทศภายในสถานศึกษาขาดการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานนิเทศภายใน ขาดเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ และยังไม่เข้าใจว่าการนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์โดยตรง จึงเป็นสาเหตุให้การนิเทศภายในสถานศึกษาไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น เพื่อให้การนิเทศภายในสถานศึกษาได้มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา รูปแบบการนิเทศภายในจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนของครู เพราะครูเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษาเป็นผู้รู้ปัญหาภายในโรงเรียนอย่างแท้จริง ถ้าผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนได้รับการฝึกให้มีการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาได้ก็จะสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้มากที่สุด

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษา เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาโดยใช้กระบวนการนิเทศภายใน จึงได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่สามารถนำไปใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยช่วยส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
4. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 การดำเนินการในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวคิดการบริหาร

สถานศึกษา วงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) และการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อนำมากำหนดกรอบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

2. ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

2.1 เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอกจำนวน 2 คน

2.2 เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์การสอนสาขาวิชาบริหารการศึกษา ไม่นต่ำกว่า 5 ปี และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน

2.3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงาน ไม่น้อยกว่า 10 ปี และสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 4 คน

2.4 ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศหรือศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 2 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ใช้การยืนยันโดยประยุกต์ใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ การดำเนินการในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. นำเสนอร่างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แก่ผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวน 3 รอบ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

2.1 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา การนิเทศการศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีตำแหน่งทางวิชาการไม่ต่ำกว่าผู้ช่วยศาสตราจารย์ จำนวน 3 คน

2.2 เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

2.3 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 5 คน

2.4 เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศหรือศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 6 คน

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเดลฟายรอบที่ 2-3 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องของความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในเชิงสถิติ แล้วนำมาแปลผลตามหลักเกณฑ์

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลการยืนยันของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟายในแบบสอบถามรอบที่ 3 มาวิเคราะห์ แล้วคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความเหมาะสมและความสอดคล้องตามเกณฑ์มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์การสอนสาขาวิชาบริหารการศึกษา ไม่นต่ำกว่า 5 ปี และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศหรือศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 5 คน
3. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงาน ไม่น้อยกว่า 10 ปี และสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 10 คน
4. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับมัธยมศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ หรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา จำนวน 10 คน

ระยะที่ 4 การพัฒนาคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 การดำเนินการในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของ

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2. นำร่างแบบสอบถามที่จัดทำแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องของ ภาษาและเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 3 คน ผู้บริหาร สถานศึกษาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 1 คน เพื่อประเมินหาค่าความเที่ยงตรงรายข้อ

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคู่มือการ ใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพ ผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม สำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาแปลผลตามหลักเกณฑ์ โดยผู้วิจัยได้สอบถามด้วยตนเองจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

1. อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์การสอนสาขาวิชา บริหารการศึกษา ไม่ต่ำกว่า 5 ปี และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 3 คน

2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการนิเทศหรือศึกษานิเทศก์ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 3 คน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานไม่น้อยกว่า 10 ปี และสำเร็จ การศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 2 คน

4. ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนระดับมัธยมศึกษา ไม่น้อยกว่า 10 ปี วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ หรือวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางการศึกษา จำนวน 2 คน

ระยะที่ 5 การใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศ ภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่สร้างขึ้นว่าส่งผลต่อการปฏิบัติได้ จริงหรือไม่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 130 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 333 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie & Morgan

ประเด็นที่ศึกษา

1. กระบวนการการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. คุณภาพผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
3. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
4. ความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การบริหารจัดการ** หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่สังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนการบริหารตามแนวคิดวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการวางแผน (Plan) 2) ขั้นการปฏิบัติงานตามแผน (Do) 3) ขั้นการตรวจสอบและประเมินผล (Check) และ 4) ขั้นการนำผลการประเมินมาปรับปรุง (Act)
2. **การนิเทศภายใน** หมายถึง กระบวนการการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา โดยมีผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้ความร่วมมือ สนับสนุน ช่วยเหลือครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยการให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้รู้จักปรับปรุงวิธี เทคนิคการสอนและเนื้อหาการสอน ตลอดจนปรับปรุงเครื่องมือการประเมินผลการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ในการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์กระบวนการนิเทศภายใน ออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

2.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ หมายถึง การที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศ โดยร่วมกันประเมิน

ความต้องการในการนิเทศ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา จัดลำดับปัญหาที่ต้องได้รับการนิเทศ และ กำหนดทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหา

2.2 การเตรียมการนิเทศ หมายถึง การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จัดสรร งบประมาณ จัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี และร่วมกันกำหนดขอบข่ายและเนื้อหาสาระ ของการนิเทศ รวมถึงเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความสำเร็จของการปฏิบัติการนิเทศ

2.3 การวางแผนการนิเทศ หมายถึง การร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย แนวทางและวิธีการในการนิเทศ รวมถึงกำหนดวัน เวลา และระยะเวลาในการนิเทศภายใน ร่วมกัน จัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการนิเทศภายในและจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงาน

2.4 การปฏิบัติการนิเทศ หมายถึง การดำเนินการนิเทศตามลำดับขั้นตอนและกิจกรรมที่ กำหนดในแผนการนิเทศ โดยใช้เทคนิค วิธีการ และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการนิเทศ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรีกษาหารือหลังการนิเทศ ทบทวนและสรุปประเด็นจากผลการนิเทศร่วมกัน

2.5 การสร้างขวัญและกำลังใจ หมายถึง การร่วมกันเสริมสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการ ทำงาน และการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้บริหารให้การยกย่อง ชมเชย และให้รางวัลแก่ผู้นิเทศและ ผู้รับการนิเทศในโอกาสอันควร รวมถึงการเปิดโอกาสให้ครูร่วมแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ทางวิชาการให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2.6 การประเมินผลการนิเทศ หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการนิเทศ ภายในและนำผลมาเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ และร่วมกันวิเคราะห์และ สรุปผลการนิเทศภายใน

2.7 การรายงานและปรับปรุงแก้ไข หมายถึง การจัดทำรายงานผลการนิเทศภายใน และ การเผยแพร่รายงานผลการนิเทศภายในให้หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ รวมถึงการร่วมกัน ระดมความคิดเห็นในการนำผลการประเมินไปใช้วางแผนพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข

3. กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง ขั้นตอนหรือกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้บริหาร ครู ภายในสถานศึกษา เพื่อแนะนำช่วยเหลือส่งเสริมเกี่ยวกับการจัดการเรียน การสอน การพัฒนาหลักสูตร และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้

4. คุณภาพผู้เรียน หมายถึง คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามเป้าหมายของ หลักสูตร คือ การเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้สังเคราะห์คุณภาพผู้เรียน ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี หมายถึง ผู้เรียนรู้จักดูแลตนเองออกกำลังกาย สม่าเสมอ มีน้ำหนักส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน รู้จักดูแลตนเองให้

ปลอดภัย มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นได้เหมาะสม มีสุนทรียภาพ มีความซาบซึ้ง เห็นคุณค่าในศิลปะหรือสิ่งดีงาม

4.2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ หมายถึง ผู้เรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน มีความรับผิดชอบ มีความกตัญญูทวดเวทิต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีพฤติกรรมการใช้เวลา เงิน ทรัพย์สิน ทั้งส่วนตนและส่วนรวมตามความจำเป็นอย่างสมเหตุสมผลและเกิดประโยชน์คุ้มค่า มีความตระหนักรู้คุณค่า ร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนตามประเพณีวัฒนธรรมไทย และเป็นคนดีของสังคม

4.3 ด้านความสามารถในการคิด หมายถึง ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ สรุปความคิดอย่างเป็นระบบและมีการคิดแบบองค์รวมมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดไตร่ตรอง มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ

4.4 ด้านความสามารถในการทำงาน หมายถึง ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานตามลำดับขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง และมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต สามารถแก้ปัญหา และปรับตัวได้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง หลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

4.5 ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย ทั้ง 8 กลุ่มสาระฯ มีผลการประเมินสมรรถนะสำคัญตามหลักสูตร และมีผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดรวมทั้งมีผลการทดสอบระดับชาติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.6 ด้านความสนใจ ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ผู้เรียนสนใจ แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่าง ๆ รอบตัว มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการใช้เทคโนโลยี มีทักษะในการอ่าน ฟัง ดู พูด เขียน และตั้งคำถาม เพื่อค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม สนุกกับการเรียนรู้ และมีความสุขในการเรียน รวมทั้งสามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ได้รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนที่มีประสิทธิผลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ได้แนวทางหรือวิธีการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปปรับใช้ในการบริหารงานเพื่อ

พัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร และบริบทของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการตอบสนองความต้องการจากผู้บริหารและมีแรงจูงใจสูงก็จะส่งผลให้มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทุ่มเททำงานอย่างเต็มความสามารถส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

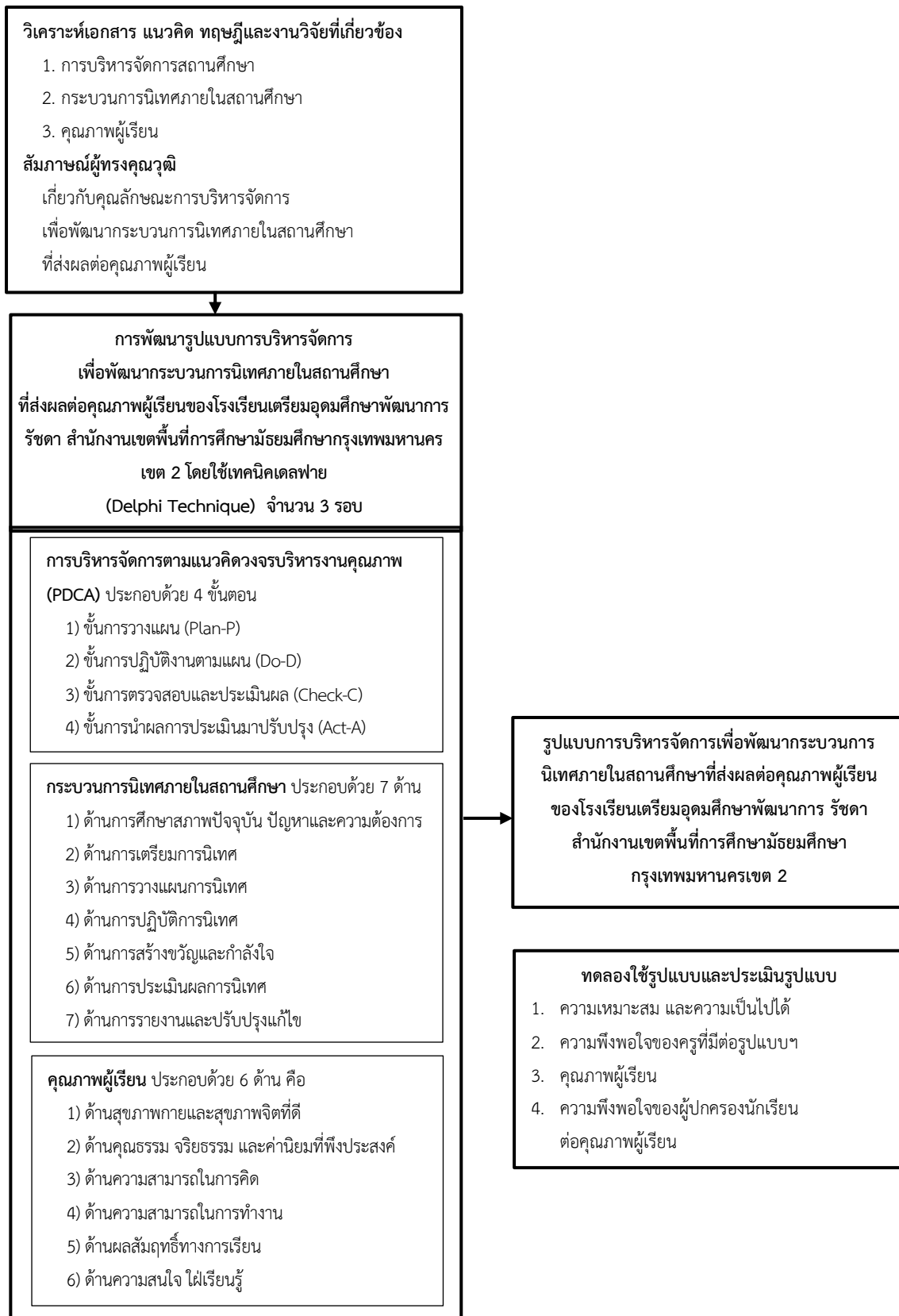
4. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นและมีคุณภาพผู้เรียนที่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร คือ การเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข

5. ใช้เป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยที่จะทำการวิจัยเพื่อขยายผลการวิจัยในการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้แนวทางในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาในสังกัดได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยโดยการศึกษาองค์ประกอบกระบวนการนิเทศภายในตามแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยของหน่วยงาน นักวิชาการ และนักการศึกษา ได้แก่ สงัด อุทรานันท์ (2538) ชารี มณีศรี (2542) วัชรา เล่าเรียนดี (2556) วรรณดี สุธาพานิชย์ (2557) เพิ่มพูล ร่มศรี (2558) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2555) Allen (2005) และ Glickman et al (2013) และศึกษาองค์ประกอบคุณภาพผู้เรียนจาก สุรพล พิมพ์สอน (2557) อมรรัตน์ เชียงหอม (2557) อรัญญา ชนะเพีย (2558) กระทรวงศึกษาธิการ (2551) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีและความรู้เกี่ยวกับรูปแบบเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย